

**Carolus M. Romanorum Imperator, Et Francorum Rex,
Romano-Catholicus, Libris IV. Explicatus, Et Vindicatus**

Schaten, Nicolaus

Nevhvsii, 1674

Cap. 3. De Missa privata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-99067](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-99067)

CAPUT III.

De Missa privata.

Post ea, quæ contra Sacrificium Missæ scripsit Nifanius, totus invenitur in *Missas privatas*; non aliam magis ob causam, ut præ- tendit, quàm quod decreta quædam Caroli Magni, contra Mis- sas privatas reperisse se dicat. Quæ tamen, quàm falsò introducat, mox exponam: interim nihil contra ipsum Sacrificium Missæ, ex Caroli Ma- gni Capitularibus, aut Synodis proferre ausus, quòd videret *Carolus*, ex hoc fidei dogmate, totum *Catholicum*. Verùm, cùm Sacrificium Mis- sæ, quoad substantiam rei, à Carolo Magno habeamus, quid circa mo- dum fatigas te, & nos? quanquam ex quo capite *Missas privatas* oppu- gnes, vix ipse scire videaris, tam tumultuarium denuò hoc tuum scriptum est. Ordine igitur procedamus, quæramusque.

I. *Missæ privata* dicitur, quæ celebratur in privato aliquo ora- torio, aut sacello, aut in ædibus etiam super altare consecratum: com- paratè videlicet ad eas Missas, quæ celebrantur in publico templo. Has Missas cùm sectarijs damnat *Nifanius*, asseritque circa tempora Caroli Magni primùm cœpisse; id verò quàm falsum sit, constat 1. Christi ex- emplo, qui primùm Missam celebravit, ac Cœnam instituit in domo pri- vata. 2. Exemplo Apostolorum, *Actor. 20.* qui *circa domos frangebant panem*: consecratio verò panis & Eucharistiæ, ritu Catholicorum non fit extra *Sacrificium*. 3. Exemplo Pontificum Romanorum, & Episco- porum, qui tempore persecutionum celebrabant in *cryptis*, & terræ late- bris; Ita *S. Lucianus* Martyr, teste Nicephoro lib. 8. hist. c. 1, sacrificavit in carcere. Ad hunc modum, antequam publicè libera esset Chri- stiana religio, Episcopi *Treviri*, *Moguntia*, *Colonia*, alijque per *Galli- am* & *Hispaniam* locis, celebrabant in privatis ædibus, & latebris suis. 4. Extra persecutionum tempora, cùm jam libera, & publica esset Chri- stiana

stiana religio, *Gregorius Nazianzenus* constructa exigua cellula, in oratorio sacra fecit, *Sozomen. lib. 7. c. 5.* S. *Ambrosius*, in domo clarissimæ fœminæ, ab ea rogatus Sacrificium obtulit, teste Paulino in ejus vita S. *Augustinus lib. 22. de Civit. Dei c. 8.* scribit, Hesperium Tribunum, habuisse domum in Fussalensi fundo à malignis spiritibus infestatam, magnâ fervorum & animalium afflictione; postquam verò ejus rogatu, Presbyter in ea domo obtulit Sacrificium corporis Christi, Deo miserante cessavit vexatio. *Cassius* Narbonensis Episcopus, in Episcopij sui oratorio Missam celebravit, cum ad Ecclesiam, morbo impeditus, accedere non posset, uti id refert *Gregorius Magnus hom. 37. S. Joannes Eleeosynarius*, cum populum tempore sacri Ecclesiam egredi videret, Ego, inquit, filij, propter vos ad Ecclesiam descendo, nam mihi ipse in Episcopio Missas facere possem. Et quid usitatus, quàm Episcopos, Cæsares, Reges & Principes Christianos, habuisse oratoria domestica, ad Celebrandas Missas? quàm multa in hanc rem exempla ad sunt ex omni antiquitate? Et quid vos Prædicantes hæc in Catholicis damnatis? cum vos ipsi vestrum exercitium divinum, quod Sacrificio Missæ subrogastis, *furtum in ædibus nobilium* inter Catholicos peragatis? Imò dum ægros & morituros communicatis, privatas vestras Missas celebratis. Quid enim Missa apud vos, nisi consecratio Sacramenti Eucharistici, & communicatio ejusdem? At vos in ædibus agrorum & morientium, passim per villas consecratis, *lectâ Epistolâ ad Corinthios* supra panem & vinum, distribuitis hoc Sacramentum: ergo Missas vestras privatas habetis, cum in Ecclesijs vestris nec tabernaculum habeatis, in quo hæc ferventur Sacramenta *extra usum*, neque *extra usum* doceatis Christum præsentem esse in cœna vestra.

II. Missæ privatz dici possunt, quæ extra diem Dominicum, aut festos dies quotidie fiunt diebus ferialibus, vel pro obligatione Sacerdotum, vel pro pietate cujusque. Et hujus rei multa rursum sunt testimonia & exempla SS. virorum. *Chrysostomus hom. 3. in Epist. ad Eph.* scribit, quotidianam suo tempore fieri solitam oblationem. *Augustinus Epist. 23* scribit: Christum semel in cruce immolatum, omni die in Sacramento populis immolari. *Hieronymus in cap. 1. ad Titum* dicit: Sacerdotes quotidie pro peccatis populi, ac suis sacrificare. *Hippolytus in orat. de Antichristo* scribit, Christum in die judicij dicturum: Venite Pontifice: qui

qui pretiosum corpus meum quotidie immolastis. Cassius Narbonensis Episcopus, teste Gregorio Magno *hom. 37.* singulis diebus Missam celebravit: quemadmodum *S. Andreas* singulis diebus agnum immaculatum sacrificabat, quod discipuli ejus in historia passionis hujus Apostoli memorant. Idem de *D. Ludgero* refert auctor Vitæ, eum ferè singulis diebus celebrasse Missam. Idem de *S. Willehado*, alijsque Apostolicis viris perhibent Scriptores.

Verùm, non tam hæc damnant Novatores, quàm illas Missas, quæ sine populi conventu fiunt, uno tantum alterove, præter ministrum, præsentem; aut solo etiam ministro respondente: id cum primis perstringit Nifanius: quemadmodum ante id ex Apologia Augustanæ Confessionis, malè edoctus hausit. Ideò scribit, harum Missarum, ante Gregorij Magni tempora, nullam fieri mentionem: quod quàm falsum sit, suprà ostensum est ex Missis in privatis ædibus celebratis. Quin ipse *Brentius* vester in *conf. Wittenbergenfi cap. de Euch.* Satis esse, dicit, si duo tantum adsint minimum, unus qui administret Sacramentum, alter cui porrigatur. Quod sanè multo magis habet locum in Sacrificio Missæ, dummodò minister adsit, qui respondeat. Et ratio ex natura Sacrificij id convincit. Quid enim Sacrificium, nisi *cultus Latriæ*, quo *hostia* Deo offertur pro populo? Id sanè Sacerdos facere potest, etsi populus non adsit: in quo Sacrificium simile est orationi; imò est quædam realis & efficacissima oratio: atqui oratio pro quo fit, efficax etiam est, etsi ille, pro quo fit, non adsit. Hinc discas primùm, quid sit Sacrificium ex Catholicorum doctrina, quàm calumnieris. Eadem fuit ratio in veteri Testamento, in quo *privata Sacrificia* fuisse discas, vel ex Abraham, quando solus cum filio ascendit montem ad immolandum: quod tamen verum *Sacrificium* fuisse nemo negaverit. Imò, quis populus convocari potuit, quando *Abel* & *Cain* sacrificabant? & quando Noë egressus arcam obtulit? Quæ tamen vera fuisse Sacrificia, quis unquam dubitavit?

III. Missa privata dicitur, in qua solus Sacerdos communicat, & hæc est *Missæ privata*, quam Augustana confessio, & Apologia reprehendit. Ad hoc enim, inquit, Missa facienda est, ut tibi porrigatur Sacramentum. Hinc Sacrificium Missæ cum Sacramento confundunt, & Missam nihil aliud esse volunt, quàm cenæ confectionem & distributionem. Sed hæc somnia vestra sunt, ut cap. i. ostensum est. Longè diversa ratio

E E E

Sacræ-

Sacrificij, & Sacramenti • Sacrificium essentialiter, & integraliter consistit in oblatione, consecratione, & sumptione à Sacerdote factas & perfectissime completum est, etsi neque populus adsit, neque ullus laicorum communicet, uti ex natura Sacrificij paulò ante ostensum est. Atque id passim omnes Catholici doctores & Theologi planissime demonstrant, quos hac super re consulere potes, antequam tam insulse scribas. Nihil ex fundo piscaris, sed spumam tantum cum plebeis scriptoribus sorbes.

Dicunt quidem alij: Christus instituit coenam suam, non ut esset privata actio Sacerdotis & Sacrificij, sed communis totius Ecclesiae; non igitur illa Missa peragenda, in qua solus Sacerdos consecrat & communicat. Respondemus: Missa nunquam est privata actio Sacerdotis, sed communis totius Ecclesiae: quia à communi Ministro, pro communi Ecclesiae bono offertur. Idè omnis Minister, Sacerdos & Pontifex ab hominibus assumptus est, & pro hominibus constituitur, ut offerat dona & Sacrificia Hebr. 5. proinde semper ex omni Missa, est communio & fructus Ecclesiae, etsi nulli intersint; aut si intersint, spiritualiter communicare possunt, ex eaque spirituali communionem publicus est fructus. Quod si verò de Eucharistiae manducatione agatur, fatemur, Christum instituisse coenam & Sacrificium simul; sed non iussit, ut illa duo nunquam separentur: quasi Sacrificium non possit offerri, quando nulli adsint, aut communicare velint. Rem omnem exponit, & definit Concilium Tridentinum sess. 22. cap. 6: *Optaret quidem sacrosancta Synodus, ut in singulis Missis fideles adstantes, non solum spirituali affectu, sed Sacramentali etiam Eucharistiae participatione communicarent, quò ad eos Sanctissimi huius Sacrificij fructus uberius proveniret: nec tamen, si id non semper fiat, propterea Missas illas, in quibus solus Sacerdos sacramentaliter communicat, ut privatas, & illicitas damnat, sed probat, atque adeò commendat: siquidem illae Missae verè communes censeri debent; partim quòd in eis populus spiritualiter communicet; partim verò, quòd à publico Ecclesiae ministro non pro se tantum, sed pro omnibus fidelibus, qui ad corpus Christi pertinent, celebrentur.*

Primis nascentis Ecclesiae temporibus, singuli Christiani quotidie Corpus Christi sumebant, communicabantque, uti id ex Actis Apostolorum colligitur, quod & in Capitularium lib. 6. c. 167. Carolus M. singulis diebus Dominicis fieri optat, non tamen praescribit. Post, ubi fervor Christian-

Christianorum refrigit, menstrua, & diutius prolata communiones fuerunt in populo: inde consuetudo apud multas Ecclesias permansit, ut Christiani singulis diebus Dominicis in Quadragesima communicarent: quod & tempore Caroli Magni, in *Capitulari Theodulphi Aurelianensis Episcopi* præscriptum lego, & cum primis in die cenæ Domini, *can. 41.* quod jam ante Soter Papa sanxerat, *cap. In cenâ de consecrat. dist. 2.* Refrigescente deinde magis caritate, ac pietate, Fabianus Papa præcepit, ut singuli saltem ter in anno, videlicet in Natali Domini, in Paschate, & Pentecoste communicarent, ut habetur *cap.* Et si non frequenter *de consecrat. dist. 2.* Idem in Concilio *Agathensi* plus quam ante mille annos sancitum, *can. 18.* Et tamen ejusdem Concilij canone 47, jubentur Christiani singulis diebus Dominicis interesse Sacrificio Missæ, usque ad Sacerdotis benedictionem. Ex quibus clarissimum est, plurimas Missas per annum celebratas sine communione populi. Ita quoque in Concilio *Turonensi III*, *can. 50.* statutum lego: *Si non frequentius, vel ter laici homines in anno communicent.* Celebratum est id Concilium tempore Caroli Magni, eoque jubente ac probante. Inde quoque conficitur, plurimas Missas etiam publicas & solemnes, sine communione populi celebratas fuisse; maxime in parochijs oppidorum & pagorum. Tandem lex Ecclesiæ lata, ut Christiani semel in anno, idque in festo Paschatis, Eucharistiæ Sacramentum sumant, *cap. Omnis de penit. & remiss.* Quæ lex deum à Concilio Tridentino *sess. 13. can. 9.* confirmata, sancitaque est. Hæc paucis ex sententia Catholicorum: audiamus nunc quæ opponantur.

I. Obijcis ex jure Canonico, *cap. Peracta, dist. 2. de consecrat.* ex quo refert: *Peractâ consecratione, omnes communicent, qui noluerint Ecclesiasticis carere liminibus.* At bene dixit Synodus Nicæna: *Hæreticorum est mutilatas sententias proferre.* & verba hæc juris Canonici, habentur etiam integrius, *de consecrat. dist. 1. cap. Episcopus,* & sumpta sunt ex Anaclei Epistola 1. quam leges tom. 1. Concil. General. Is ita de Episcopo sacrificante: *In solemnioribus diebus, aut septem, aut quinque, aut tres Diaconos, qui ejus oculi dicuntur, & Subdiaconos, atque reliquos ministros secum habeat: qui sacris induti vestimentis in fronte, & à tergo, & Presbyteri è regione dextra levaque contrito corde, & humiliato Spiritu, & prono stent vultu, custodientes eum à malevolis hominibus, & consensum ejus præbe-*

præbeant Sacrificio. Peractâ autem consecratione omnes communicent, qui noluerint Ecclesiasticis carere liminibus: sic enim & Apostoli statuerunt, & sancta Romana tenet Ecclesia. His postremis verbis non aliud præcipitur, quàm ut solemnioribus diebus ministri, qui Episcopo sacrificanti assistunt, communicent; id quod canone 9. Apostolorum, jam præscriptum erat, uti & Sirmondus in notis docuit. Sed ubi nunc, Nisani, Episcopus sacrificans apud vos? ubi Sacrificium? ubi ministri illi, qui illuc recensentur? ubi vestimenta sacra? ubi Romana Ecclesia, quam hic audiendam præscribit Anacletus? Quanquam totum illud testimonium Anacleti, si admittatur etiam de populi communionem, nihil contra nos facit, qui ultrò damus, communionem populi tum in Sacrificijs viguisse. Imò Canonem X. Apostolorum proferre debebas, si quid probare velles, sed nec ille ex præcepto procedit.

Sed mirum, quâ fronte communionem populi ex Sacrificio urgeatis contra nos, qui ipsum Sacrificium sustulistis; nec id, quod urgeatis, ipsi servatis. Quid enim divina officia apud vos, quæ in locum Missæ celebratis, in quibus nullus communicat apud vos, per urbes, oppida & pagos? Et quis opifices, & rusticanam plebem singulis diebus Dominicis & festis trahat & cogat ad communionem? quæ enim probatio, quæ sanctitas vitæ ex Apostoli iudicio non requiritur, ne quis *iudicium sibi manducet, & reus fiat corporis & sanguinis Christi*? Plebem urgeatis ad confessionem & communionem, & nulli rariùs ad hæc Sacramenta accedunt, quàm vos ipsi Prædicantes & Ministri: plerique vestrum ne intra annum quidem participant. D. Anacletus, qui Episcopos & Sacerdotes nobis hac Epistola sacrificantes sistit, non aliter sistit, quàm qui sacrificando ipsi prius communicarent, uti tota exinde servavit Ecclesia. Indè illa decreta Conciliorum, ne quis Presbyter Missam celebret, qui non simul ipse sumat; quando in sumptione, si non essentialis, certè integralis pars Sacrificij consistit. Omissis in hanc rem alijs Pontificum & Conciliorum testimonijs, habes Aquisgranense Capitulare Caroli Magni, seu Aquisgranensem Synodum, anno regni ejus XX. celebratam, ut supra retuli, in quâ Canone 6. ita decernitur: *Auditum est, aliquos Presbyteros Missam celebrare, & non communicare, quod omnino in Canonibus Apostolorum interdictum esse legitur. Vel quomodo dicere rectè potest, si non communicaverit, Sumpsimus Domine Sacramenta?* Hac verò per singula capita in statu-
tione

tuis Nicani Concilij legere potestis, seu & in alijs sanctorum Patrum Synodali-
bus institutis vel edictis. Hæc Synodus se refert ad canones Aposto-
lorum, inter quos Canon IX. id præscribit, uti & cætera Concilia. Idem
lib. 1. Capitularium Caroli Magni iisdem verbis c. 6. sancitum leges, &
lib. 6. Capitularium c. 118: *Placuit, ut quotiescunque Sacrificans corpus &
sanguinem Christi Jesu in altari immolat, toties perceptorum corporis & san-
guinis Christi se participem præbeat.* Secundum hanc doctrinam Aposto-
licam, Catholici Sacerdotes nefas habent, sacrificium Missæ celebrare,
& non communicare. Quis autem vos Prædicantes & Superintenden-
tes videt communicantes, dum missam vestram & officium divinum sin-
gulis diebus Dominicis peragitis? populum communicatis, non vos i-
psos, quod primum fieri oportebat, imò intra annum plerique nunquam.
Interim populum urgetis ad frequentem confessionem & communio-
nem: *operamirum gravia & importabilia, quæ ipsi digito non attingitis,*
Pharisæorum instar alijs imponitis. Tremonia, cum cives Lutherani à
Prædicantibus cogerentur ad confessionem & communionem singulis
diebus Dominicis faciendam, atque ipsi interim Prædicantes intra an-
num non communicarent, questi ob id cives per libellum supplicem co-
ram Magistratu, cogi se ad hæc sacramenta frequentanda, ad quæ Prædi-
cantes non viderent accedere; ita Magistratus imperio ad cœnam adacti,
quam plerumque Prædicantes oppidorum & pagorum apud vicinum
Prædicantem privatim in templo sumunt. Vidi ego quoque Superinten-
dentem privatim in diœcesi Osnabrugensi stando cœnam sumere ad al-
tare, è manu alterius ministri. Ita verò, qui privata nos Missæ incusatis,
& traducitis apud plebem, ipsi privatam cœnam facitis: tanquam pude-
ret vos, inter laicos cum populo communicare, ex quo Sacrificium Mis-
sæ abrogastis, in quo suammet manu se communicare deberent, si veri Sa-
cerdotes essent, & verum Sacrificium Missæ offerrent. Ut vel ex hoc di-
scrimen inter Sacrificium & Sacramentum discere possis: Baptismus e-
nim, Eucharistia, cæteraque Sacramenta, præter Matrimonium, ab alio
administrantur suscipienti; in Sacrificio seipsum communicat Sacerdos.
Et quò non ex uno errore in alium prolabi vos necesse est? Interim Au-
gustana confessio, & Apologia profitetur Missam à se retineri, uti ab A-
postolis tradita est. At ubi Apostolica illa doctrina, de qua hic agimus,
ex Canone IX. Apostolorum, ex Concilijs, ex Capitulari Caroli Magni,

ex perpetua & quotidiana in hunc diem praxi toto orbe Catholico? Nullus enim, nisi sacrilegus, apud nos Sacerdos, tam in Occidentali, quàm Orientali Ecclesia Sacrificium celebrat, ex quo prius non sumat, & se ipsum communicet. Audiamus cætera.

Obijcis 2. contra privatas Missas ex concilio Moguntino, quod sub Carolo Magno celebratum est, quod id can. 43. decernat: *Nullus Presbyter, ut nobis videtur, Missam cantare valet rectè. Quomodo enim dicet Dominus vobiscum, vel sursum corda admonebit habere? & alia multa his similia, cum alius nemo cum illo sit?* Addis in hanc rem concilium Parisiense, sub Ludovico Pio convocatum, quo can. 48. reprehenduntur *Presbyteri, qui sine ministris Missarum solemniter frequentant.* Addis Nannetense concilium in quo dicitur: *Nullus Presbyter presumat Missam cantare solus, cui enim dicit? Dominus vobiscum, Sursum corda; cum nullo responderet? aut in canone, & omnium circumstantium? cum nemo adsit?* Addis postremò ex Capitularium lib. 5. Canonem 95. (qui tamen 93. est) quo idem, quod in Moguntino concilio, statuitur. R. frustra hæc congeris: nihil enim hæc contra Catholicos, qui docemus: Sacerdoti sacrificanti semper debere adesse ministrum, sive Missam cantet, sive legat: is enim repræsentat populum, cui dicitur, *Dominus vobiscum*, ac cætera, quæ ad circumstantes diriguntur in Missa. Quanquam raræ ejusmodi sint Missæ, in quâ non præter ministrum, plures adsint. alia est Catholicorum pietas, quàm tu somnias. aut si absint, id per accidens est: nec ex natura Sacrificij requiritur præsentia aliorum magis, quàm dum vos ægros & morituros communicatis, solo sumente & ministro præsentem.

Et quæ in illa cœnæ administratione alia apud vos in privatis adibus consecratio, quàm *Epistolam ad Corinthios*, super panem in pixide, & vinum in ampulla allatum, legere? Hinc, cum non ita pridem nobilis Lutherana matrona morti proxima accerferet Prædicantem pro Viatico sacro, Prædicans per famulam matronæ præmisit pixidem, in qua hostia seu orbicula panis, cum *aleis*, & *chartis luforijs* inclusa erat; id ubi matrona famulæ indicio conspexit, averfata Prædicantem, qui tam indignè sacra tractaret, Catholicum Sacerdotem ad se evocavit, à quo sacris refecta est. Hæ privatae, & quotidianæ vestrae sunt Missæ, ex quo consecratam Eucharistiam in tabernaculo servare desijstis. Interim tu Catholicorum Missas non privatas, sed solitarias vocari debere scribis: quali

quasi verò Sacrificium apud Catholicos, à solo Sacerdote sine ministro ullibi gentium peragatur. Hæc licet videas quotidie Bilsfeldiæ apud Catholicos, & legere possis in D. Thoma, in Bellarmino lib. de Missa, Azorio lib. X. c. 29, alijsque innumeris scriptoribus, falsò tamen scribere non desinis. At verò, dum in Nannetensi concilio, à te recitato, Canonem Missæ legis; & in eo, uti in cæteris verba Canonis; quid aliud legis? quàm vestram Lutheranam Missam, quæ canonem eliminavit, prædamnari?

Obijcis 3. Missas privatas non alio instituto multiplicari in Romana Ecclesia, quàm lucri & quæstus causâ. Tu quis es? qui ita judicas Ecclesiam Catholicam, & tot Episcopos, & sanctissimos viros, qui quotidie Sacrificium obtulere Deo, & tot altaria cum templis erexere? Tot præterea Cæsares, Reges, Principes & Christianos damnes necesse est, qui altaria dotarunt, & pro se vivis, & pro defunctis familiæ suæ, Sacrificia offerri voluerunt. Scis, quid Apostolus scribat 1. Cor. 9: *Quis militat suis stipendijs unquam? quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat? si nos vobis spiritalia seminavimus, magnum est, si nos carnalia vestra metamus? Dignus enim est operarius cibo suo.* Matth. 10. Scis, quid Carolus Magnus de oblationibus tot legibus præscripserit, commendaritque. Quod si de lucro, ex sacrorum administratione agatur inter nos, ejusque abusu: quæ Ecclesia sine ministrorum vitijs & excessibus? utrumne verò apud nos Catholicos, quod ubique Augustana confessio criminatur, an apud vos Lutheranos, hic excessus sit major? nolim hoc magnopere moveas. Unde vos Prædicantes cum uxoribus, liberisque vivitis? unde familiam alitis, senatorum luxu parem? unde filias dotatis? unde opes colligitis? nisi ex bonis Ecclesiæ, quæ sunt, *vota fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum?* quæ longè alio fine à majoribus donata, & ab Ecclesia instituta sunt. Quod si Catholicis Sacerdotibus ex altari proveniant stipendia vitæ, nemo queri potest: quando ex Sacrificio, & vera Sacramentorum administratione, fructus pervenit ad laicos. Vos nec Sacrificium offertis, ex quo populo fructus esse possit; & Sacramenta, quæ populo administratis, præter Baptismum, inania & egena elementa sunt: quia Sacerdotes non estis. Et quàm non fraudem vos populo quotidie facere necesse est, dum ex copulatione conjugum, ex sepulturis mortuorum,

ex Ba-

ex Baptismi ministerio, & honorario dono pœnitentium, ex oblatione communicantium ad altare, longè auctiora, quàm Catholici, stipendia colligitis. Tollat Magistratus nummum & donarium confessionis, oblationesque altaris, brevi confessio exspirabit, & cœna refrigescet, brevique Calvinianæ ecclesiæ facies apud vos erit. Memini, dum trans Visurgim versarer in Saxonia, duos Prædicantes, Pastorem, & Sacellanum Lutheranum stare ad altare solempni die, cœnæ administratione occupatos; & dum populus ad utrumque cornu altaris offerret, increfceretque ex favore populi cumulus nummorum Sacellano, indignatus Pastor, cœpit rixari cum Sacellano; à rixis ad pugnos, & ad verbera & vulnera perventum: nec cessavit hæc *cruenta scena*, in *sacra cœna*, donec adstantes honoratiores viri revellerent pugnantes à se: ac parum aberat, quin Minister calicem sacrum capiti alterius impingeret. Quid non facit cupiditas pecuniæ, etiam inter sacra mysteria? Supervacaneum ejusmodi referre: *Inimici nostri sint iudices*. Quando tot libri vestrorum hominum extant, quibus vobis luxum, avaritiam, matrimonia cum opulentis filiis & viduis, quæstumque sacrorum exprobant. Sed mittamus hæc, nec contendamus de vitijs utriusque partis, à quibus nec ego Catholicos absolvo. Quamvis hoc inter Catholicos, & Lutheranos intersit: ut si quid lucri Catholici Sacerdotes ex sacris participant per excessum, id tamen ex verâ sacrorum administratione percipiant; vos autem Lutherani, cum nec legitime Missi, nec veri Sacerdotes sitis, duplici semper fraudi obnoxij estis, tam falsorum Sacramentorum quæ populo porrigitis, quàm falsi stipendij, lucrique sacrilegi, quod nullo jure ut Catholicis, vobis competere potest.

Obijcis quartò, & tanquam novus Dictator ex officina textorum pronuntias: Missam vulgari cujusque gentis linguâ celebrandam. Multa hîc rursus congeris, etiam ex Caroli Magni Capitularium libro 6. c. 73. quanquam verba à te non integrè citantur. Ita ergo habent: *Instituatur nimirum fideles, intelligant vim & mysterium Dominici corporis & sanguinis, & Missæ, sive precum, quæ in ea à Sacerdote fiunt*; recitantur deinde verba Canonis, *Memento Domine famulorum famularumque tuarum*, & quæ sequuntur. Ubi Carolus non dicit, Missam vulgari linguâ peragendam: aliàs ipsa verba Latina non recitaret ex Canone, aut certe in linguam Germanicam hæc vertenda præscriberet, nec diceret, lib. 6.

capit.

Capit. c. 219: *Missam ordine Romano peragendum esse, quæ Latina lingua celebrata fuit.* Quid ergo Carolus? nempe, ut populo explicetur à Sacerdotibus, quid in Missa oretur, & pro quibus oretur; nimirum tam pro vivis, quàm defunctis: uti in commemoratione post consecrationem additur: *Qui nos praeceperunt cum signo fidei, & dormiunt in somno pacis.* Quid nunc opus illis tuis fallacijs? aut ubi oratio apud vos pro defunctis? candidè tandem, & Germanâ fide age nobiscum. Germanam linguam urges, & Punicâ fide scribis. Imo contra Augustanam tuam confessionem, quæ sic habet art. III. de Missæ abusibus: *Retinetur Missa apud nos, & summa reverentia celebratur: servantur & usitata ceremonia ferè omnes, præterquam quod Latinis cantionibus admiscantur alicubi Germanica, quæ addita sunt ad docendum populum.* Quod autem subjungis Germanos & Scythas Germanâ & Theotisca lingua in sacris usos fuisse, id de Sacrificio Missæ falsissimum est. Nullum tu librum Liturgicum seu Missale vetus à Carolo Magno introduces ad Lutheri tempora, in quo vel ullum Germanicum verbum contineatur insertum: Superfuit ejusmodi libri Liturgici ex omni ætate quam plurimi. Præstandum quidem est, & commendatum Episcopis in Concil. Moguntino & Turonensi can. 17, ut Homilias SS. Patrum, in rusticam Romanam, aut Theotiscam linguam verti curent: nullibi tamen id de Sacrificio Missæ, aut Missæ etiam precibus à Carolo præscribitur. Locus verò Apostoli 1. ad Corinth. c. 14. quem in hanc rem adducis, non de Sacrificio, sed conventu primorum Christianorum, & collatione ante Sacrificium agit; in quo alius *psalmum*, alius *doctrinam*, alius *apocalypsin* & revelationem, alius *linguam*, nempe peregrinam, ex qua Apostolus interpretationem requirit: Missa verò ipsa non dirigitur ad populi instructionem.

¶. Nunc paucis ad rem ipsam, ex naturâ Sacrificij, quod in oblatione, consecratione, & sumptione consistit: ac tametsi ad oblationem necessariò, & ad consecrationem essentialiter verba requirantur, ea tamen non ad populum docendum, sed ad Deum diriguntur, & in consecratione ad elementum consecrandum: elementum verò verba non intelligit. Idem est de sumptione, quando totum Sacrificium non ad populum instruendum, sed ad Deum primariò colendum, & ad impetrandam populo beneficia institutum est. 2. Si vulgari lingua Sacrificium esset offerendum, necesse esset frequenter verba Sacrificij mutare, quando

FFF

quæ

quæ alio tempore vulgaria sunt, alio verò non sunt. Deinde tolleretur communicatio Ecclesiarum: nec enim posset Sacerdos Italus in Germania, & Germanus in Italia celebrare. Idem est de Gallia, Hispania, Polonia, Anglia, alijsque nationibus. Quanquam non minus sit contra dignitatem, reverentiam & maiestatem Sacrificij, quod tribus sacris linguis Hebræâ, Græcâ & Latinâ convenit peragere. Quò & illud referas, quòd in Missa quædam submissâ voce dicantur: qualia enim *Mysteria*, quæ ad omnium aures quotidie perferuntur? quâ super re Bellarminus c.12. lib.2. His alijsque diligenter maturèque expensis definivit Concilium Tridentinum sess.22. c.8: *Etsi Missam magnam contineat populi fidelis eruditionem, non tamen expedire visum est Patribus, ut vulgari passim lingua celebraretur.* Hoc Concilium fundat se in retento ubique, & antiquo cuiusque Ecclesiæ usu, & Romanæ Ecclesiæ probato ritu; quippe quæ mater est omnium Ecclesiarum & magistra. Unde & Carolus Magnus Capitularium libro 5. c.219: *Unusquisque Presbyter Missam ordine Romano celebret.* Monet interim Concilium, ut frequenter Mysteria Sacrificij Pastores populo exponant, uti & Carolus Magnus hæc supra expetijt. Quod si fideliter præstarent Pastores, nulla populi querela relinqueretur; perinde ut in Baptismo, alijsque Sacramentis, quæ Latinâ apud nos lingua peraguntur, usu venit: neque ideo Lutherani doctiores sunt, quia vulgari lingua hoc administrent, quàm Catholici. Rusticus Catholicus verâ fide illustratus, & doctus sequi iudicium Ecclesiæ, multo est doctior, quàm Lutheranus Theologus. Et quæ Mysteria Sacrificij apud vos? qui cum Canone omnia Mysteria sustulistis.

At dicent: Teste Azorio p.1. lib.7. Instit. mor. c.26. Ecclesia permisit, ut Alexandrini populi & Ægyptij Arabicè, Armeni Syriacè, & Moravi olim Slavonicè, Dalmatæ Dalmaticè, & Russi seu Rutheni vulgari suâ lingua, divina officia peragerent. Hæc tua objectio, quâ insulas. Respondet Azorius: Alexandrinos, Ægyptios, & Armenos id in Græcorum odium à quibus se avulserant, extorsisse; apud Moravos verò invaluisse, quia Cyrillus & Methodius, à quo ad Christi fidem perducti erant, id ante Sexcentos annos à Pontifice impetrarant, uti Æneas Sylvius in hist. Bohem. c.13, & Cromerus lib.3. de rebus Polonorum referunt. Quanquam ut id credam, agrè mihi persuadeo: nam quæ ab Introitu Missæ ad oblationem peraguntur, in his multa canendo & legendo ad

do ad populi instructionem & præparationem accommodata sunt, ut ex Justino æstimes: cætera in arcanis peraguntur. Neque de his integrum iudicium hæreticis esse potest, mysteriorum Ecclesiæ ignaris.

Demum non hîc agitur, an Sacrificium Missæ non possit in aliâ, præter tres Sacras linguas, peragi? maximè in Syriaca & Chaldaica, quæ non aliter, quàm dialectis ferè differunt, cæterisque etiam; sed an expediat, & cuius auctoritate id permitti debeat? Moravi & Sclavi, id Romani Pontificis auctoritate obtinuerunt, nec ultrà evincit testimonium Innocentij III. à te adductum. Cæterum, cùm id Bohemi quoque peterent, negavit Gregorius VII. Pontifex, qui in hæc verba rescripsit Duci Bohemiæ, lib. 7. Registr. in Epistola: *Quia, inquit, nobilitas tua postulavit, ut secundum Sclavonicam linguam apud vos divinum officium celebrari annuntiemus; scias, nos huic petitioni tua nequaquam posse facere satis, & hoc nempe sæpe volentibus liquet, non immerito sacram Scripturam omnipotenti Deo placuisse, quibusdam in locis esse occultam: ne si ad liquidum cunctis pateret, fortè vilesceret, & patèret despectui, aut pravè intellecta à mediocribus in errorem deduceretur.* Hæc ille sapienter. Vos autem Lutherani, auctoritate supra omnes Orbis Episcopos, & Pontifices vobis sumptâ, non modò divinum officium mutastis in vernaculam linguam, sed & ipsum Canonem & Sacrificium sustulistis ex Ecclesia, & ritu hæctenus inaudito novam sacrorum formam introduxistis. Sanè verò, si omnes Romani Pontifices à S. Petro ad hunc usque diem percenseantur, omnes simul in unum collecti, non tantam sibi potestatem in mutandis Ecclesiæ ritibus sumere ausi sunt, quantam unus Lutherus sibi arrogavit, immutando cærimonias, abrogando Sacramenta, tollendo Sacrificium religionis, grassando per omnes fidei articulos, & omnia demum sursum & deorsum vertendo. Hæc Hæresis vestræ insania est, quam nobis sapientiam novi evangelij obtrudere non pudet. Bene de vobis Hilarius: *Qui creditis ex Evangelio quod vultis, & creditis quod non vultis; non Evangelio, sed vobis creditis.*